

Asia: VN/8915/2024

Lausuntopyyntö arviomuistiosta: Työvoimapalveluiden palveluprosessin uudistustarpeet ja yksityisen työnvälityksen mahdollisuus saada tietoja työnhakijasta

Lausunnonantajan lausunto

Työtarjousten velvoittavuuden lisääminen

-

Työvoimaviranomaisen kirjallisesta muistutuksesta luopuminen

-

Nuoret ja velvollisuus hakea opiskelupaikkoja työttömyysetuuden edellytyksenä

-

Palveluprosessin uudistaminen (ml. työnhakuvelvollisuus)

Yrittäjäjärjestön mielestä työttömyyden hoidosta on siirryttävä työllisyyden edistämiseen. Tämä korostaa elinkeinopolitiikan asemaa suhteessa erilliseen työvoimapolitiikkaan. Tälläkin hetkellä on runsaasti avoimia työpaikkoja, joihin ei löydy työntekijöitä. Siksi mahdollisimman suuri osa panoksista on keskitettävä työn ja tekijän kohtaamiseen.

Työvoimaviranomaisen ensisijainen velvollisuus tulee olla mahdollisista työpaikoista kertominen ja niihin hakemaan ohjaaminen. Tapaamissa tulee painopiste olla ensisijaisesti työllistymisessä ja sitä tukevissa toimenpiteissä. Mikäli tapaamisissa ei löydetä yhtään potentiaalista työpaikkaa, vasta sen jälkeen puhutaan työttömyysturvasta.

Yrittäjäjärjestön mielestä on hyvä erottaa erilaisia palveluprosesseja erilaisessa asemassa oleville työttömille: 1) Nopean työllistymisen reitti, 2) Osaamisen päivittämisen reitti, 3) Alkavan yrittäjän reitti ja 4) Vahvan tuen reitti.

Työttömän ja työtä tarjoavan yrityksen olisi järkevä pystyä valitsemaan erilaisista työnvälityksen palvelun tarjoajista sellaisen, joka parhaiten palvelee. Nopean työllistymisen reitissä jo nyt yksityiset palveluntarjoajat ovat jo pääasiallisesti palvelujen tarjoajia. Osaamisen päivittämisen reitissä mielenkiintoisia palvelun tarjoajia voisivat olla vaikka työnvälitysyrietykset ja oppilaitokset yhdessä. Alkavan yrittäjän reitissä korostuvat esimerkiksi yrittäjäjärjestön, kehitysyhtiöiden ja Suomen Uusyrityskeskukseen tarjoamat palvelut. Vahvan tuen reitissä hyvinvointialueilla on jo merkittävämpi rooli yhdessä kuntien ja oppilaitosten kanssa.

Työttömän nykyisen mallinen työnhakuvelvoite on turhaan kuormittanut yrityksiä. Velvoite hakea työpaikkoja neljä kertaa kuukaudessa on osittain merkinnyt sitä, että työnhakijaa hakee avoimeen työpaikkaan, mutta ei aidosti halua kyseistä työpaikkaa. Työnhaku ei voi olla mekaaninen velvoite ilman todellista halua työllistyä yritykseen.

Yksityisen työnvälityksen mahdollisuus saada tietoja työnhakijoista

Tällä hetkellä tieto työnhakijoista ei liiku ja työnhakuprofiileja ei julkaista riittävästi suhteessa työnhakijoiden määrään. Mikäli ainoastaan 21 000 työnhakijan profiili on palveluntarjoajien käytössä 300 000 työttömästä, herää kysymys, miten aidosti työt ja tekijät kohtaavat.

Tällä hetkellä työvoimatoimistot eivät ole kärjessä niiden palveluntarjoajien joukossa, joihin työnantajat turvautuvat. Aktiivisimmat työnhakijat ovat suoraan yhteydessä yrityksiin ilman mitään palveluja. Toiseksi työnantajat rekrytoivat työntekijöitä erityisesti lähipiirin ja kollegojen avulla sekä hakemusten kautta. Kolmanneksi uusia tekijöitä löydetään oppilaitosten harjoittelupaikkojen kautta.

Työvoimahallinnolla on nyt mahdollisuus uudistaa imagoaan. Imagoon vaikuttavat muun muassa sen asiakaspalvelun laatu, palveluiden saatavuus ja vaikuttavuus sekä uuden työvoimahallinnon rooli työllisyyskysymysten ratkaisijana.

Aivan oleellisen seikka on se, että työnantaja tietää, millaisia ihmisiä on tällä hetkellä työttömänä ja löytyykö heistä juuri sopiva henkilö avoimeen työpaikkaan. Työttömän tietojen avaamiseen muistio esittää useita vaihtoehtoja:

Vaihtoehto A: Työnhakijaksi rekisteröiminen edellyttäisi, että työnhakija laatisi ja julkaisisi työnhakuprofiilin. Henkilön pitäisi siis laatia ja julkaista työnhakuprofiili, jotta hänet voidaan rekisteröidä työnhakijaksi.

Vaihtoehto B: Työnhakijasta muodostettaisiin ja julkaistaisiin työnhakuprofiili automaattisesti työnhakijaksi rekisteröimisen yhteydessä. Vaihtoehdossa työnhakuprofiili siis muodostuisi kaikista työnhakijoiksi rekisteröityneistä henkilöistä automaattisesti ja henkilö voisi myöhemmin täydentää profiiliaan.

Yrittäjien mielestä vaihtoehdot A ja B ovat molemmat hyviä. Pääasia on, että profiilit ovat julkisia niin, että yksityinen työnvälitys ja potentiaaliset työnantajat saavat riittävästi tietoa työnhakijoista. Nykyisellä toimintatavalla ei saa missä tapauksessa jatkaa.

Yleinen palaute / Muut muistion kohdat

Kertaamme tässä yhteydessä vielä yrittäjäjärjestön tärkeimmät tavoitteet työvoimapalvelujen uudistamisessa.

1, Asiakassegmentointi ja profilointi

- Ensin on tunnistettava työnhakijan osaaminen ja työllistymistä edesauttavat tarpeet.
- Sen jälkeen asiakas on ohjattava oikealle reitille: 1) Nopean työllistymisen reitti (pääosin yksityiset toimijat), 2) Osaamisen päivittämisen reitti (yritykset ja oppilaitokset), 3) Alkavan yrittäjän reitti (yritykset, SUK, elinkeinoelämän järjestöt jne.) ja 4) Vahvan tuen reitti (yritykset, työvoimaviranomainen ja hyvinvointialue).

2. Tarkoituksenmukainen raportointi

- Työvoima-alueiden ohjausta varten ollaan kehittämässä useita mittareita ja perustamassa merkittävä määrä eri työryhmiä. Parempi vaihtoehto olisi analysoida ja valita muutama tärkein mittari (työttömien määrä, pitkäaikaistyöttömien määrä, työttömyyden kesto, vapaiden työpaikkojen määrä jne.) ja antaa työllisyysalueille lisää toimintavapautta tavoitteiden toteuttamiseen.
- Toiminnalle tulee asettaa tarkoituksenmukaiset mittarit, luoda selkeä malli raportoinnille ja seurannalle sekä mekanismi puuttua asioihin, joissa havaitaan epäkohtia.

3. Tiedolla johtaminen

- Modernin tiedolla johtaminen datan avulla esimerkiksi analytiikkaan nojaten mahdollistaa paremman ymmärryksen asiakkaiden tarpeista ja omasta toiminnasta.
- Asiakaspalautteet ovat tärkeimpiä tietoja toiminnan kehittämiseksi. Työvoimapalvelujen toimivuutta, saatavuutta, laatua ja vaikutuksia on analysoitava yhdessä yrittäjien kanssa.

4. Julkinen työnhakuprofiili

- Työnhakuprofiileja ei julkaista riittävästi suhteessa työnhakijoiden määrään.
- Tällä hetkellä tieto ei liiku. Työnantajat rekrytoivat työntekijöitä erityisesti lähipiirin ja kollegojen avulla sekä hakemusten kautta. Työnhakijoiden haasteena on löytää tietoa avoimista työpaikoista. Työnantajat eivät voi tarjota työpaikkaa ilman työnhakijan tietoja ja suostumusta.
- Julkinen profiili mahdollistaa yksityiselle työnvälitykselle ja työnantajille sen tarvitsemien tietojen saamisen työnhakijoista.
- Työvoimahallinnolla on mahdollisuus uudistaa imagoaan. Imagoon vaikuttavat muun muassa sen asiakaspalvelun laatu, palveluiden saatavuus ja vaikuttavuus, sekä sen rooli työllisyyskysymysten ratkaisijana.

5. Työnhakijan palveluprosessi

- Työttömyyden hoidosta on siirryttävä työllisyyden edistämiseen.
- Työvoimaviranomaisen ensisijainen velvollisuus tulee olla mahdollisista työpaikoista kertominen ja niihin hakemaan ohjaaminen. Tapaamissa tulee painopiste olla ensisijaisesti työllistymisessä ja sitä tukevissa toimenpiteissä. Vrt. 1) Nopean työllistymisen reitti, 2) Osaamisen päivittämisen reitti, 3) Alkavan yrittäjän reitti ja 4) Vahvan tuen reitti.
- Työnhakuvelvoite ei saa kuormittaa tarpeettomasti yksityistä sektoria. Se ei voi olla mekaaninen velvoite ilman todellista halua työllistyä yritykseen.
- Työnhakuvelvoite ei saa tarpeettomasti aiheuttaa lisätyötä muun muassa erilaisten asiakasjärjestelmään liittyvien tietojen kirjausten osalta.

6. Piilotyöpaikkojen löytäminen

- Syitä piilotyöpaikkoihin monia: yrittäjät kokevat työntekijän julkisen hakemisen raskaana ja vaivalloisena prosessina, työllistäminen on aina riski pienelle yritykselle ja työnantaja-roolin mukana seuraa paljon velvoitteita. Yksinyrittäjälle ensimmäisen työntekijän palkkaaminen on pitkäaikainen investointi. Yhtäältä pienissä yrityksissä ei ole riittävästi aikaa ja resursseja tunnistaa työvoiman tarvetta.
- Piilotyöpaikkoja yrityksissä kuitenkin on olemassa ja Petteri Orpon hallitus on nyt uudistamassa työmarkkinoita siten, että riski työn tarjoamiseen on pienenemässä. Siksi ehdotamme yhteistä projektia yrittäjäjärjestön kanssa piilotyöpaikkojen löytämiseksi.

7. Heikoimmassa asemassa olevien työllistyminen

- Pitkäaikaistyöttömien saattaminen takaisin työelämään on yhtä paljon sosiaali- kuin työllisyyspolitiikkaa. Uudistuksessa riskinä on, että uusi hallinnon raja syntyy uusien elinvoimakuntien ja hyvinvointialueiden välillä.

- Työllisyysalueiden rajat eivät saa näkyä pitkäaikaistyöttömille tarjottavissa palveluissa.
- Ihmisiin on tartuttava kiinni heti työttömyyden alkuvaiheissa. Tarvitaan nopea tunnistaminen asiakkaan tilanteesta ja mikäli uhkana on työttömyyden pidentyminen, välitön ohjaus paremman tuen palveluihin.
- Maahanmuuttajien on löydettävä työllisyyteen ja yrittäjyyteen liittyvät palvelut jo kotouttamisaikana. Maahanmuuttajayrittäjyys on Suomessa kovassa nousussa. Esimerkiksi pääkaupunkiseudulla jo lähes puolet uusista yrityksistä on maahan-muuttajien perustamia. StartupRefugees’lla on hyvä malli maahanmuuttajien työllistämiseen.
- Yrityksiä on tärkeä tukea myös englanninkielisten työntekijöiden palkkaamisessa suomenkieliseen työyhteisöön.

8. Elinkeinopalvelujen korostaminen

- On hyvä/tärkeää, että työllisyyspalvelut ja elinkeinopalvelut ovat nykyistä paremmin yhtenäinen kokonaisuus saman vastuutahon alaisuudessa.
- Yrittäjät on uudistuksessa tärkeä asiakasryhmä. Heidän palvelutarpeensa ja työllistämisen edellytykset on tärkeä huomioida jokaisella työllisyysalueella ja kunnassa.
- Aito työllisyys syntyy ainoastaan elinvoima- ja kilpailuedun ja paikallisesti aktiivisen elinkeinopolitiikan ansiota.
- Uudistus on historiallinen tilaisuus luoda aivan uudenlaiset TE-palvelut, jotka vastaavat paremmin työmarkkinoiden ja yritysten tarpeisiin. Kunnilla on hyvät lähtökohdat tarjota asiakkailleen kohdennettuja ja paikallisiin olosuhteisiin sopivia palveluja. Kunnat tarvitsevat osaamista ja ohjausta palvelujen järjestämiseen, joten henkilöstön koulutus ja tiedolla johtaminen on varmistettava prosessissa.
- Yrittäjäjärjestön kyselyjen perusteella yrittäjät pitävät Kehitysyhtiöitä erittäin hyvinä kumppaneina paikallisessa ja alueellisessa elinkeinopolitiikassa. Kehitysyhtiöt toimivat pääosin hyvin yrittäjämäisesti, palvelualttiisti ja tehokkaasti – ja tämä luo luottamusta yrittäjissä.
- Uudet työllisyysalueet voivat olla alusta nykyistä paljon markkinaehtoisimmille työllisyyspalveluille. Esimerkiksi elinkeinoelämän järjestöt voisivat tuottaa osan työnantajapalveluista. Jo nyt on yhteistyössä julkisen sektorin ja elinkeinoelämän järjestöjen kesken on toteutettu yrittäjän talousapu-palvelu, hankintaneuvontapalvelu ja omistajanvaihdospalvelu – hyvin tuloksin.
- Uutena yhteistyöpalveluina (public-private partnership) voisivat olla esimerkiksi aloittavan yrittäjän palvelut (yhteistyössä Suomen Uusyrityskeskusten kanssa), kasvu- ja kansainvälistymispalvelut (yhdessä kehitysyhtiöiden, Business Finlandin, Finnveran ja ulkoministeriön kanssa) ja maahanmuuttajien ja erityisesti maahanmuuttajayrittäjien palvelut (yhdessä Startup Refugeesin kanssa).
- Työllisyysalueiden työnantajapalvelut ovat varsin vapaasti kehitettävissä haluttuun suuntaan.

9. Työvoiman ketterän liikkuminen

- Työvoiman ketterä liikkuminen työllisyysalueelta toiselle
- Aluekiistojen sijasta Yrittäjät haluavat kääntää keskustelun asiakaslähtöisyyteen ja siihen, että asiakkaina ovat sekä yritykset että työnhakijat. Mikäli yrittäjät etsivät uutta ammattitaitoista työvoimaa, etsintä pitää ulottaa koko maahan ja jopa kansainväliselle tasolle. Siinä ei paljonkaan työvoima-alueiden rajat paina.
- Myös työn sisältö on nykyisin muuttunut niin paljon, että perinteiset työmarkkina-alueet ovat menettäneet osan merkityksestään. Ihmisten työpaikka saattaa olla Helsingissä, mutta puolet työstä tehdään Saimaan rannalla etätyössä. Toisaalta arviolta 5000 ihmistä pendelöi Tampereelta Helsinkiin arkipäivisin, mutta Helsinki ja Tampere ovat eri työvoima-alueella.
- Lopputuloksena ei saa olla se, että uusi järjestelmä ei kannusta työnhakijoita hakeutumaan yli aluerajojen ja tätä kautta avointen työpaikkojen täyttäminen vaikeutuu.
- Uudet elinvoima- ja työllisyyspalvelut voidaan aidosti luoda laajemmin yksityisen ja julkisen sektorin yhteistyölle. Aivan ideaali ratkaisu olisi, että uudet työllisyysalueet ovat alustana paljon nykyistä markkinaehtoisimmille työllisyyspalveluille.

Jaskari Harri

Suomen Yrittäjät ry - Harri Jaskari ja Hannamari Heinonen, Suomen Yrittäjät, elinkeinopoliittinen tiimi